

RC
10.998

**FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTERIUM
ERDÉLYI KIRENDELTSÉGE
KIADVÁNYAI**

5736

19. szám

Gyűjtsük a fahamut

Mit ér a gazdának a fahamu

Írta:

MAYERFFY TIBOR

Gyoe fogalmazó,

a Gyümölcstermelők Országos Egyesülete
Erdélyi Kirendeltségének vezetője.

KOLOZSVÁR, 1944.

62-944. „ERZSÉBET” NYOMDAVÁLLALAT KOLOZSVÁR, BARTHA M.-U. 25.

Felelős kiadó: dr. Solty Ernő miniszteri o. tanácsos.

Felelős nyomdavezető: Lászlóczky Gyula.

68168

009422

OMgKDK

IVELÉSÜGYI MINISZTERIUM
KIRENDELTSÉGE
ADVÁNYAI

Dr. Solty Ernő BALOGH VILMOS

miniszteri osztályfőnök

a kirendeltség vezetőjének irányítása mellett

szerkeszti:

Dr. SOLTY ERNŐ

miniszteri osztálytanácsos

LELTÁR
1995

LELTÁR
2008

19. szám.

GYÜJTSÜK A FAHAMUT
MIT ÉR A GAZDÁNAK A FAHAMU

Írta:

MAYERFFY TIBOR

Gyoe fogalmazó,

Művelődési és Sportminisztérium

Művelődési és Sportminisztérium Kirendeltségének vezetője.

Le 39

Ac 10.998

**M. KIR. FÖLDMIVELÉSÜGYI MINISZTERIUM
ERDÉLYI KIRENDELTSÉGE
KIADVÁNYAI**

19. szám

**Gyűjtsük a fahamut
Mit ér a gazdának a fahamu**

Írta:

MAYERFFY TIBOR

Gyoe fogalmazó,
a Gyümölcsstermelők Országos Egyesülete
Erdélyi Kirendeltségének vezetője.

KOLOZSVÁR, 1944.

62-944. „ERZSÉBET” NYOMDAVÁLLALAT KOLOZSVÁR, BARTHA M.-U. 25.

Felelős kiadó: dr. Soltý Ernő miniszteri o. tanácsos.

Felelős nyomdavezető: Lászlóczky Gyula.

Leltár
1983

LELT. 1983

Leltár 1958

ORSZ. MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR
LELTÁRI SZÁM:
40.193

Lelt. 1955

Előszó

Segíts magadon, az Isten is megsegít! — mondja a mindannyiunk által ismert közmondás. — Segíts magadon magyar gazda a háborus nehézségek között s több és jobb termésed lesz nemcsak magadnak és családodnak, hanem a nemzetgazdaságnak is.

Ha nem tudjuk a mai viszonyok között a főként afrikai gyarmatokról származó szuperfoszfát-nyersanyagot: a nyers foszfátot és az ugyancsak külföldről származó 40 százalékos kálisót beszerezni, amelyekkel termésünket úgy mennyiségileg, mint minőségileg fokozni tudnánk, úgy használjuk fel az eddig úgyszólván semmibe sem vett és kárbavesztett fahamut.

Számításokat végezve megállapíthatjuk, hogy a Kirendeltség működési területén egy esztendő alatt eltüzelt fának kb. 2500 vagon, tehát 250.000 métermáza hamuja van, amelynek értékét — métermázsánként átlagosan 12·5 pengőt számítva, — kereken 3 millió pengőre becsülhetjük. Gondoljunk arra, hogy csak Kolozsváron 1942-ben kb. 300 vagon fahamut lehetett volna összegyűjteni az eltüzelt tűzfából.

Más számítás szerint a 2500 vagon fahamu egyenlő értékű kb. 500 vagon 16%-os szuperfoszfáttal és kb. 1000 vagon 40%-os kálisóval. Ha figyelembe vesszük, hogy a visszacsatolt Erdélyben az elmúlt években mindössze csak évi 50—60 vagon szuperfoszfátot és 2—3 vagon 40%-os kálisót vásároltak a gazdák, a

fahamu rendszeres gyűjtésével nemcsak az eddigi igen alacsony keresletet, hanem a tényleges műtrágya szükségletnek már számottevő részét lehetne fahamuval pótolni.

A kirendeltség e kiadványának közrebocsátásával fel kívánja hívni az erdélyi gazdaközönség figyelmét a fahamu gyűjtésének, eltartásának és használatának jelentőségére és hasznára.

Növénytermesztésünk jövedelmezőségének biztosítása érdekében arra kell törekednünk, hogy minél kisebb termelési költséggel, minél nagyobb termésátlagokat érjünk el. Jövedelmünk különösen abban az esetben emelkedik, ha a termésátlagok emelkedésével a termés minőségét is emeljük. Ezeket a termésátlagokat azonban csak abban az esetben tudjuk elérni, ha a növények életfeltételeiket zavartalanul tudják kielégíteni.

Általában véve akkor érhetünk el nagy termésátlagokat, ha a növényeket talaj és éghajlati viszonyaiknak megfelelően válogatjuk ki. Azonban a legjobb tulajdonságokkal rendelkező növény is csak abban az esetben tud megfelelő termést szolgáltatni, ha elegendő táplálóanyaghoz jut hozzá. A növények azonban csak akkor fejlődhetnek igazán jól, ha minden egyes táplálóanyaghoz zavartalanul hozzájutnak. A legtöbb esetben az egyik táplálóanyag nem tudja helyettesíteni a másikat. Hiába van tehát az egyik táplálóanyagból sok, azt a növény nem tudja hasznosítani, mert a különböző táplálóanyagokat csak arányosan tudja felvenni. Ebből következik az a törvényszerű megállapítás, hogy a táplálóanyag felvételét és a növény fejlődési lehetőségét mindig az a táplálóanyag szabja meg, amely a legkisebb mértékben van meg a talajban.

Azok a különböző trágyázási kísérletek, amelyeket a mezőgazdasági kísérletügyi intézményeink és gazdaságaink oly kitartó szorgalommal végeznek, éppen azt kívánják megállapítani, hogy melyik az a táplálóanyag, amely a legkisebb mértékben van meg a talajban, hogy a talaj trágyázása ennek figyelembevételével történjék.

Örül az alma, takarmányrépa és murek a kapott fahamunak.

Nem így azok, amelyek nem kaptak.

Sokszor előfordul az, hogy általában véve elegendő táplálóanyag van a talajban, azonban egy-két táplálóanyagból kevesebb van, mint kellene. Minthogy a növény táplálóanyag felvétele mindig ahhoz a táplálóanyaghoz igazodik, amelyikből a legkevesebb van, ilyen esetben kicsi lesz a terméshozam. Ha azonban kísérletek segítségével pontosan megállapítjuk a hiányzó táplálóanyagokat és azt egyoldalú trágyázás (műtrágyázás) segítségével megfelelően pótoljuk, egyszerre magas termésátlagot érhetünk el, mert ezesetben a növény szabadon használhatja fel a rendelkezésére álló különböző táplálóanyagokat.

Ha a talaj minden táplálóanyagban egyformán szegény, akkor olyan trágyát kell a talajunkra kihordani, amelyben minden fontos növényi táplálóanyag megvan. Ilyen elsősorban az istállótrágya.

A legtöbb esetben azonban nincsen elegendő istállótrágyánk s így más trágyával kell pótolnunk talajunk tápanyaghiányát, illetőleg termesztett növényeink tápanyagszükségletét.

A szántóföldi növények termesztésénél a zöldtrágyázás segítségével egyes gazdaságok kitűnő eredményeket értek el, sőt vannak gazdaságok, ahol a zöldtrágyázást, kiegészítve megfelelő műtrágyák felhasználásával, sikerrel pótolják az istállótrágyát.

Ha az után kutatunk, hogy milyen anyagokat tudunk felhasználni talajunk gazdagítására, rájövünk arra, hogy a fahamu egyike azon trágyaféléknek, amelyet eredményesen lehet felhasználni.

Ez korántsem jelenti azt, hogy a fahamu helyettesíti, vagy pótolja az istállótrágyát, de az kétségtelen, hogy a hamu nagyon sok olyan táplálóanyagot tartalmaz, amelyre a növénynek feltétlenül szüksége van és amelynek beszerzése, éppen a mai háborús viszonyok mellett, nagy nehézségekbe ütközik.

A gazdák nagyon jól tudják azt, hogy milyen nehéz hozzájutni a foszfor- és kálitartalmú műtrágyákhoz, tehát azokhoz a táplálóanyagokhoz, amelyekre minden növénynek kivétel nélkül nagy szüksége van.

Ha a fahamuban lévő különböző táplálóanyagokat vizsgáljuk, akkor hamar meggyőződhetünk arról, hogy a fahamu éppen azokat a táplálóanyagokat foglalja magába, amelyre a növényeknek a legnagyobb szüksége van, illetve amelyeket műtrágyák segítségével is csak nehezen tudunk pótolni. Ugyanis 100 kg. fahamu-

ban átlag 14 kg. foszfort, 30 kg. káliumot, 29 kg. meszet, 12 kg. magnéziumot, 5 kg. mangánt, 1 kg. vasat, 2 kg. nátriumot találunk, de van benne ezenkívül is még jelentős mennyiségű egyéb táplálóanyag, mintegy 3 kg. kén, 2,5 kg. kova, 1,5 kg. klór és sok olyan anyag is, amelyre a növénynek szüksége van.

A fahamu sok értékes növényi tápanyagot tartalmaz.

Hogy a hamuban minden olyan táplálóanyag meg van, amelyre a növénynek szüksége van, az természetes, hiszen a fák és növények alkotórészét képező ásványi anyagok nem égnek el, azok kivétel nélkül mind megmaradnak a fának, vagy a növénynek hamujában.

A hamuban lévő növényi táplálóanyagokat a növények könnyen, gyorsan és rendkívül gazdaságosan használják fel. Ez természetes is, mert azok a növények alkotórészei voltak s ezért ezek az anyagok teljes hatékonyságúak.

Nehogy azt gondoljuk azonban, hogy minden hamu egyformán értékes. A hamunak a táplálóanyag tartal-

mát az szabja meg, hogy milyen fának, vagy növénynek az elégeséből származik. Sőt a hamu táplálóanyag-tartalmát még az is befolyásolja, hogy az elégetett növényi rész a fejlődés kezdetén állott-e, vagy teljesen ki volt fejlődve, pl. a növény elfásult részéből, a törzséből származó hamunak kevesebb a táplálóanyag tartalma, mint az ágak hamujának. A lombfák általában több káliumot tartalmaznak, mint a tűlevelűek, stb.

Milyen jól hizik a fahamutól
a répa és burgonya.

De sovány és szomorú a
többi répa és krumpfi.

Általában a hamuban tízféle fontos táplálóanyag van. Ezek aránylag nagy mennyiségben fordulnak elő benne. Éppen az adja meg a hamunak az értékét, hogy azokban a táplálóanyagokban gazdag, amelyekre a növényeknek fejlődésükhöz feltétlenül szükségük van.

Tudjuk azt, hogy a gabonafélék általábanvéve sok foszfort, az ipari növények, — így elsősorban a répa-félék (cukor- és takarmányrépa), burgonya, stb., — sok

káliumot fogyasztanak és éppen ezért jelent különös értéket a hamu, mert benne aránylag nagyon sok kálium és nagyon sok foszfor van.

Magyarországon forgalomba kerülő 40%-os kálisó csak kétszeresen mulja felül a fahamu átlagos kálitartalmát, mert a fahamunak átlag 15% a káli tartalma.

A szuperfoszfátban, amelyet a gazdák általában véve hazánkban vásárolni szoktak 16% foszfor van. A hamunak a foszfortartalma egyötödrésze, vagyis kb. 3%, a kettő között azonban az a különbség, hogy a hamuban lévő foszfort a növények gyorsan és könnyen fel tudják venni.

A szuperfoszfátban 16 kg. foszfort 19 pengővel fizetjük meg, míg kb. 500 kg. fahamuban ugyanezt ingyen kapjuk. 100 kg. 40%-os kálisóban 40 kg. kálit 22 pengőért vásárolunk, ugyanezt a mennyiségű kálit kb. 270 kg. fahamu nyújtja.

Nagy értéke továbbá a hamunak az, hogy benne 25—28% mész van, a mésről pedig tudjuk, hogy egyike a legértékesebb közvetve ható trágyáknak.

Különösen nagy értéke a hamunak, hogy a fontosabb táplálóanyagokon kívül, nagymennyiségű egyéb táplálóanyagot is tartalmaz. Ezeket a táplálóanyagokat a növény többé-kevésbé pótolni tudja, azonban a tapasztalat azt mutatja, hogy ezek a táplálóanyagok, különösen a gyümölcsfélének a minőségét emelik nagy mértékben. Ez az oka annak, hogy a hamunak a gyümölcsösökben való felhasználása a messzi múltba nyúlik vissza, azokba az időkbe, amikor még a műtrágyákról nem is tudtak semmit sem, amikor a gazdáknak még fogalmuk sem volt, hogy a hamuban milyen táplálóanyagok vannak, amikor csak gyakorlati megfigyelés segít-

ségével állapították meg azt, hogy a hamut előnyösen lehet felhasználni a gyümölcsösökben.

Most már pontos kísérletek vannak arra vonatkozólag, hogy a hamuban lévő és százalékokban alig kifejezhető különböző anyagok, mint pl. a klór, a kén, a mangán, milyen előnyös befolyást gyakorol a gyü-

Ne síkos, jeges járdára szórjuk ki a fahamut, hanem a gyümölcsfáinkat trágyázzuk vele.

mölcsök minőségére. Ezeknek a teljes hiánya kóros elváltozásokat okoz, olyannyira, hogy néha a terméshozam nagyságára is határozottan káros befolyást gyakorol.

Összegezve a fahamu növényi táplálóanyagainak értékét, megállapíthatjuk, hogy — a mai műtrágya-árakat figyelembe véve, — 100 kg. fahamu átlagosan 12 és fél pengő ér a gazdának.

Ha arra gondolunk, hogy 1 q fának az elégetése után 2—3 kg. fahamuhoz jutunk hozzá, könnyen elképzelhetjük azt, hogy egy-egy városban, vagy faluban a téli fűtés ideje alatt milyen hihetetlen mennyiségű hamut lehetne összegyűjteni. Pedig manapság a legtöbb városi ember a fahamut a szemébe önti, vagy legfeljebb arra használja fel, hogy a síkos járdára, vagy útra szórja. Könnyű elképzelni pl. azt, hogy milyen óriási mennyiségű hamuhoz lehetne hozzájutni egy téglagyárnál, vagy pékműhelynél, ahol a kemencéket napról-napra nagymennyiségű fával fűtik.

Nagy értékek mennek így veszendőbe, minthogy a hamuban lévő táplálóanyagokat nem használjuk ki és így nem tudjuk természetlagainkat a hamuban foglalt táplálóanyagokkal megfelelően felemelni. Tulajdonképpen tehát nemcsak magunktól, hanem a községtől vonjuk el ezeket az értékeket, amidőn nem gyűjtjük a fahamut.

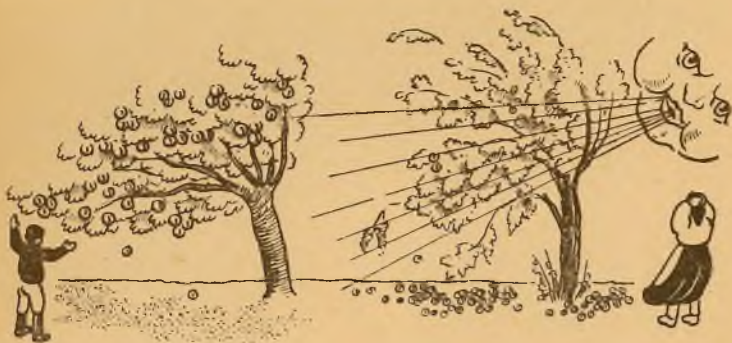
A kertészek érdekes megfigyeléseket tettek a hamutrágyázással kapcsolatosan. Megfigyelték azt, hogy azok a gyümölcsfák, amelyeknek termőtalaját fahamuval trágyázták, nemcsak jobban virágoznak, hanem könnyebben megtermékenyülnek és kevesebb gyümölcs hullik le éretlenül a fáról. Éppen a hamunak kálitartalma az, amely megerősíti a gyümölcs szárát, amelynek az a gyakorlati haszna, hogy a szél az ilyen gyümölcsöt nem veri le könnyen, sőt még leszakítani is nehezebb.

Az ilyen gyümölcsnek a húsa is keményebb, ezért jól szállítható és jobban eltartható, kicsi a romlási és apadási százalék.

A hamutrágyázásnak a zöldségtermesztésnél is óriási jelentősége van. A zöldségfélékre általábanvéve

jellemző, — nem beszélve a talaj nitrogéntartalmáról — hogy főleg a kálit és foszfort használják fel nagy mennyiségben. Kielégítő termést tehát csak abban az esetben adnak, ha a talaj megfelelő mennyiségű táplálóanyagot tartalmaz.

Tekintettel arra, hogy mind a 40%-os kálisóhoz, mind a szuperfoszfáthoz nehezen jutunk hozzá, szükséges, hogy a kertészek megszervezzék a fahamu gyűjtését, hogy zöldségskertjeiket ezzel bőségesen trágyázhassák.

A fahamuval trágyázott gyümölcsfáról még a vihar sem tudja a gyümölcsöt leverni, a nélkülöző gyümölcsfáról még a kisebb szél is lefújja a jövedelmet jelentő gyümölcsöt.

A hamunak azonban nemcsak a trágyázás, a talaj-erő fenntartása szempontjából van jelentősége. A hamut ugyanis más célra is fel lehet használni.

Tudjuk azt, hogy régebben az asszonyok a hamuból készítették a lúgot, azzal mosták nemcsak a ruhaféléket, hanem a különböző konyhai felszereléseket, asztalt, padlót, stb. A hamu segítségével tehát nagymennyiségű szappant tudunk megtakarítani. Olyan anya-

got tehát, amelyet ma csak korlátozott mértékben szerezhethünk be.

Nagyobb városok előkelő gyümölcskereskedéseiben sokszor látunk hamvas szilvát árulni karácsony táján. Ugy néz ki ez a szilva, mintha akkor szedték volna le a fáról. Az emberek hihetetlen pénzt fizetnek az ilyen gyümölcsért.

Ha kikutatjuk az ilyen gyümölcs eltevésének a titkát, rájövünk arra, hogy az sokkal egyszerűbb, mint az az első pillanatban látszik. Élelmes, ügyes kertészek ládába hamut szitálnak és a szárával együtt leszedett hamvas szilvát ebbe rétegezik. Ennek a kis fáradságnak a segítségével az eltett szilva árát többszörösére emelik fel.

Abban az esetben, ha a gyümölcsöt a termőággal együtt tesszük el, még hosszabb időn át eltartható, anélkül, hogy a gyümölcs valamit is változna.

A fahamu gyűjtésénél, eltartásánál és felhasználásánál a következőkre kell ügyelnünk:

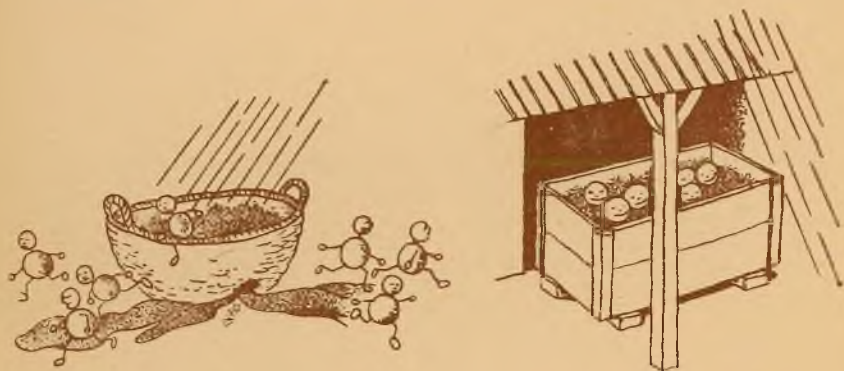
1. A tüzhelyből kis ládába szedjük a fahamut.

2. Zárt, — szélről és esőről védett helyen, nagyobb ládába, — hordóba, dézsába gyűjtsük össze.

3. Csak tiszta fahamut gyűjtsünk, a szénsalak esetleg káros anyagokat is tartalmazhat.

4. Az eső kimossa a fahamu értékes alkotórészeit.

Az eső a szabadban lévő fahamu értékes alkatrészeit kimossa, csak a fedél alatt tárolt fahamu marad értékes.

5. A fahamu jól oldható kálitrágya, csak akkor hintsd fel, amikor a növény kihasználhatja, tehát tavasszal és nyáron.

6. A fahamu bőséges káli és foszfor trágya, nitrogén nélkül nem teljes értékű.

7. A hiányzó nitrogént gondos talajmunkával és pétisóval pótolhatod.

8. Fahamut, különösen kálit elsősorban a gyökér- és gumos növények igényelnek, (répa, burgonya) de jó gyümölcs- és zöldségtermést sem érhetsz el nélküle.

9. A fahamu, elsősorban a fák vizgazdálkodását szabályozza, száraz fekvésekben hatása nélkülözhetetlen.

10. Takarékoskodj pénzzel, idővel, anyaggal; a fahamu értékes és ma pótolhatatlan anyag, — ne dobd a szemétbe.

Hova forduljanak a gazdák, ha szövetkezetet akarnak alapítani

Erdély magyar szövetkezetei a huszéves idegen megszállás alatt olyan nagyszerű munkát végeztek a magyarság gazdasági megtartásában, hogy a hazatérés után saját vezetésük alatt önállóságuk megmaradt. A 2150/1941. számú miniszterelnökségi rendelet alapján működő

„SZÖVETSÉG”

GAZDASÁGI ÉS HITELSZÖVET- KEZETEK KÖZPONTJA

kötélékében jelenleg 175 hitel, 153 tej és 39 egyéb gazdasági tárgyú szövetkezet működik igen szép eredménnyel. A „Szövetség” ellenőrzi, irányítja és látja el központi hitellel ezeket a szövetkezeteket. A „Szövetség” a gazdák segítségére hitelszövetkezetei útján föld-, ingatlan-, állat stb. vásárlásra főként mezőgazdasági kishiteleket juttat el a gazdákhhoz. A gazda, a kisember pénzellátója: a hitelszövetkezet! A gazda jólétét emeli: a tejszövetkezet! Szövetkezet szervezése érdekében felvilágosításért, utbaigazításért, nyomtatványokért kirendeltségeinkhez:

Marosvásárhely, Tisza Kálmán utca 51.

Csikszereda, Apafi utca 45.

Székelyudvarhely, Orbán Balázs utca 63.

is fordulhatnak, vagy közvetlenül a Központhoz, melynek címe:

Kolozsvár, Deák Ferenc utca 9. szám.

Erdélyrészi Hangya Szövetkezetek Marosvásá

Marosvásárhely, Sándor János-út. Telefon : 196, 197, 393, 540, 829.

Az Erdélyi Fogyasztási, Termelő és Értékesítő Szövetkezetek Központja.

Erdély földműves népének gazdasági felemel-
kedéséért harcolnak az erdélyi szövetkezetek.

Tanfolyamokon oktatja / Áruval ellátja / Termékeinek eladásában segíti.

Új munkalehetőséget biztosít a szövetkezet a falu népének.

ÁGAZATOK:

FOGYASZTÁS:

KIRENDELTSÉGEK:

Marosvásárhely telefon:	24.
Kolozsvár	31-29.
Sepsiszentgyörgy	106.
Székelyudvarhely	54.

ÁRURAKTÁRAK:

Szilágysomlyó telefon:	23.
Dés	62.
Nyárádszereda	26.
Parajd	7.
Szászrégen	35.
Maroshévíz	9.
Gyergyószentmiklós	8.
Csiksziereda	20.
Székelykeresztúr	4.
Barót	14.
Kézdivásárhely	9.

ÉRTÉKESÍTÉS:

Értékesít bel- és külföldön,
saját és bizományi számlára
mezőgazdasági termelvénye-
ket:

tojást,
tollat,
gyógynövényeket,
háziipari cikkeket,
szalmafonatokat,
gabonát, stb.

TERMELÉS:

Megyesfalvi ipartelepein
gyárt:

Vegvigyárhán:

Rika-kékitőt,
Nemere-sósóborszeszt,
Hasi magyar teát,
Kristály-szódát,
Tulipán írtintát,
Kölnivizet, stb.

Likőr- és rumgyárában:

tearumot, konzum- és
krém-liköröket, „Kórus”
likörkülönlegességet.

Gyümölcs- és

zöldség-szárító üzemben:

gyümölcs szörpöket,
izeket, szárított gyümöl-
csöt és zöldséget.

Écetgyárában:

Legfinomabb ételectetet.

Gyümölcsszeszétözdében:

Mindenmű pálinkát,
párlatokat.

Szalmafeldolgozó üzemben:

Szalmafonatokat, kalapot, stb.
Sepriút.

Ládagyárában: Ládákat.

A Központ közelékebe 404 működő szövetkezet tartozik.